

Naslov članka/Article:

Noč z Andersenom kot promocija branja

Night with Andersen as Reading Promotion

Avtor/Author:

Andreja Dvornik

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Šolska knjižnica št. 4/2020, letnik 29

ISSN 0353-8958

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2020

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/solska-knjiznica/>

Noč z Andersenom kot promocija branja

Night with Andersen as Reading Promotion

Andreja Dvornik

Ključne besede:

splošna knjižnica, mladi bralci, Noč z Andersenom, promocija branja, dejavnosti ob branju

Izvleček

V članku želimo predstaviti dejavnost Noč z Andersenom, kakor smo jo izvedli v Knjižnici Brežice. Predstavlja primer bibliopedagoške dejavnosti, s pomočjo katere poskušamo v splošni knjižnici mlade navdušiti za branje in jim predstaviti knjižnico in knjige na drugačen, bolj osebni način. Uporabili smo kavzalno-neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja, saj smo izvedli Noč z Andersenom, opazovali odzive udeležencev in dejavnosti, povezane z oblikovanjem lastne zgodbe, posneli. Z metodo analize smo predstavili odziv otrok na dejavnosti in vsebino izbrane pravljice Svinjski pastir. Polje delovanja je bilo interdisciplinarno, saj smo v raziskavi upoštevali delovanje splošne knjižnice, opazovali odzive otrok določene starostne stopnje in spoznavali književno besedilo ter ravnanje z njim. Z zgodovinsko metodo raziskovanja smo oblikovali podatke o avtorju in začetkih dejavnosti Noč z Andersenom. Z deskriptivno metodo smo na podlagi pregledane literature podali dogajanje v drugih knjižnicah in opisali dejavnosti, ki smo jih izvedli. Metoda sinteze nam je služila za povezovanje celotnega dogajanja in raziskovanja. V članku smo se omejili na izhodišča, ki so bila uporabljena v brežiški knjižnici; opisane so metode dela z otroki, predstavljeni so rezultati dela s konkretno populacijo na neslučajnostnem vzorcu.

UDK: 027-053.5

Keywords:

public library, young readers, Night with Andersen, reading promotion, reading activities

Abstract

The article aims to present the Night with Andersen activity, which was carried out at the Brežice Library. It is an example of a bibliopedagogical activity carried out by a public library to make children enthusiastic about reading, and to present the library and its books in a different, more personal way. The causal and non-experimental method of pedagogical research was employed through carrying out the Night with Andersen, observing the participants' reactions, and filming the activities connected with the children coming up with their own stories. Using the analysis method, the children's reactions to the activities and to the contents of the selected fairy tale *The Swineherd* were presented. The work was interdisciplinary, as the research took into account the work of a public library, observed the reactions of children in a specific age bracket, and came to know the literary text and the discussion of it. Using the historical research method, information about the author and about the origins of the Night with Andersen activity was obtained. Using the descriptive method by means of a literature review, events in other libraries were presented and the activities implemented in the Brežice Library were described. The synthesis method was used to integrate all the events and research. The article is limited by the starting points employed at the Brežice Library; it describes the methods of working with children and presents the results of working with a specific population on a non-probability sample.

1 UVOD

Zaposleni v splošnih knjižnicah želimo z različnimi dejavnostmi in programi približati bralcem knjige in knjižnice ter jim omogočiti kakovostno preživljanje prostega časa. V skrbi za uporabnike in gradivo izvajamo različne naloge, določene v 16. členu *Zakona o knjižničarstvu* (2017):

Splošne knjižnice v okviru javne službe iz 2. člena tega zakona tudi: sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju, zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo domoznansko gradivo, zagotavljajo dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih, organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture, organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami, organizirajo kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo.

Pobuda je mednarodna in ima začetke na Češkem, brežiški otroci se vanjo lahko vključijo od leta 2015.

Mladi bralci razvijajo samostojno branje, odnos do branja in gradijo bralne navade ter ob branju razvijajo pisanje.

V članku se bomo omejili na eno od dejavnosti mladinskega oddelka Knjižnice Brežice – Noč z Andersenom. Pobuda je mednarodna in ima začetke na Češkem, brežiški otroci se vanjo lahko vključijo od leta 2015. V sklopu nočnega dogajanja imamo več časa za spoznavanje knjižnice, knjig in branja, v ta namen knjižničarji pripravimo vrsto aktivnosti, ob katerih otroci ponovijo načine iskanja gradiva, odkrivajo vsebino izbranega gradiva in ob ustvarjanju domišljiji pustijo prosto pot. Dejavnosti so oblikovane tako, da »knjižnica ponuja možnosti za razvoj pismenosti s stikom s t. i. okoljem, bogatim s tiskanim gradivom in drugimi mediji, ponuja možnost razvoja vseh kompetenc izražanja in ustvarjalnosti, krepí osebne in medosebne kompetence itd.« (Vilar 2017, str. 28). Osrednji namen dejavnosti je namreč druženje ob knjigi in z vrstniki.

Noč z Andersenom v letu 2019 smo v Knjižnici Brežice oblikovali ob pravlji Hansa Christiana Andersena Svinjski pastir. Celoten program noči je bil povezan s pravljico, kar je vodilo v spoznavanje njenih značilnosti in sestavljanje lastne pravljice. Avtor Svinjskega pastirja je svetovno znan, zato smo iskali

odgovore na vprašanji: kdo še je svetovno znan in ali koga takšnega poznamo v naši okolici. Princeza v izbrani pravljici ne sprejme daril, ki so naravna, je pa navdušena nad umetnimi predmeti, zato smo osvežili razliko med naravnim in umetnim.

2 KNJIŽNIČNA VLOGA

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost Republike Slovenije je podal *Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028)*, ki vključujejo knjižnične vloge. Vloga pomeni perspektivo, ki poveže vse vidike nekega področja delovanja splošne knjižnice v naravnost k določenemu cilju. Knjižničarji na mladinskih oddelkih poskušamo v svojem delu uresničevati naslednje knjižnične vloge: razvoj predbralne pismenosti, bralno kulturo in bralno pismenost otrok, bralno kulturo in bralno pismenost mladih, pridobivanje znanja, informacijsko in računalniško opismenjevanje, domoznansko dejavnost in spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti (*Strokovna ...* 2018, str. 1–2). Vse naštetje vloge spodbujajo zaposlene na mladinskih oddelkih splošnih knjižnic, da ustvarjajo pestre dejavnosti za svoje bralce. V nekaterih knjižnicah v ta namen izvajamo programe, kot sta Noč z Andersenom in Noč knjige (23. april).

Za sodelovanje na Noči z Andersenom v Knjižnici Brežice pričakujemo, da otroci berejo Andersenove pravljice in nam v knjižnici oddajo pisne izdelke o prebranem. S tem želimo spodbuditi branje za intelektualni in jezikovni razvoj otrok ter jih usmeriti h kakovostnemu preživljanju prostega časa. Mladi bralci razvijajo samostojno branje, odnos do branja in gradijo bralne navade ter ob branju razvijajo pisanje (uporaba različnih strategij pismenosti). V nočnem dogajanju si izmenjujejo bralne izkušnje in doživijo knjižnico kot prostor za družabne aktivnosti. Z aktivnostmi nočnega dogajanja in obiski knjižnic knjižničarji spodbujamo tudi medkulturni in medgeneracijski dialog, saj se otroci pred vključitvijo v dogajanje v knjižnici večinoma ne poznajo. Udeleženci noči se na delavnicah (te so vsako leto drugačne)

**Z aktivnostmi
nočnega dogajanja
in obiski knjižnic
knjižničarji
spodbujamo tudi
medkulturni in
medgeneracijski
dialog, saj se otroci
pred vključitvijo v
dogajanje v knjižnici
večinoma ne
poznajo.**

**Za vstopnico na
nočno dogajanje
morajo prebrati vsaj
eno Andersenovo
pravljico in v
knjižnici oddati
kratek zapis o
prebranem, ki
vsebuje naslov
pravljice, navedene
literarne like,
predstavljen zaplet
dogajanja in konec
pravljice.**

naučijo različnih spretnosti ter pridobivajo znanje za vsakdanje življenje. Usmerimo jih h gradivu, v katerem najdejo dodatne podatke o predstavljeni dejavnosti. Na ta način jih seznanimo z aktivnostjo in jim damo možnost, da se o zelenem področju še dodatno poučijo s pomočjo literature, ki jo lahko najdejo v knjižnici ali na spletu. Ob iskanju gradiva jih seznanimo z načini iskanja, predstavimo jim postavitev gradiva v knjižnici in uporabo sistema COBISS+ ter spletnih virov, kar so osnove informacijske pismenosti.

Z izvajanjem predstavljenega programa knjižnica v lokalnem okolju promovira branje in storitve splošne knjižnice ter z igrami in druženjem spodbuja bralni razvoj otrok. V nadaljevanju so predstavljene aktivnosti, ki smo jih izvajali v Noči z Andersenom v letu 2019.

3 NOČ Z ANDERSENOM

Od leta 1967 vsako leto 2. aprila praznujemo mednarodni dan knjig za otroke. Namen mednarodnega praznika je spodbuditi ljubezen do knjig in branja ter opozoriti na otroške knjige. Ob praznovanju ena izmed nacionalnih sekcij pripravi plakat in poslanico (IBBY 2019). Na ta dan se spominjamo rojstva svetovno znanega pravljicarja Hansa Christiana Andersena, katerega dela in življenje so osrednja tema prireditev Noč z Andersenom, ki potekajo v noči s petka na soboto v vikendu, ki je najbližji 2. aprilu.

V Sloveniji ima najdaljšo tradicijo nočnega bralnega dogajanja Knjižnica Antona Tomaža Linhartarja v Radovljici, saj so se leta 2019 v dogajanje vključili že trinajstič. Dogajanje se je začelo na Češkem leta 2000, v tem času se je razširilo v več kot 20 držav. V poročilu na češki spletni strani Noči z Andersenom navajajo, da se je leta 2019 nočnega dogajanja po celem svetu udeležilo 98.853 malih in velikih udeležencev, ki so se družili na 1775 lokacijah – v šolah, knjižnicah, gledališčih in v drugih ustanovah, dogajanje so organizirali učitelji, knjižničarji, skavti, gasilci idr. (Noc s Andersenem ... 2019).

Knjižnica Brežice se v program Noč z Andersenom vključuje od leta 2015. V knjižnici

povabimo k sodelovanju osnovnošolce od 3. do 6. razreda, ki radi berejo Andersenove pravljice. Vsako leto nam pri promociji vabila za sodelovanje na noči pomagajo knjižničarji in knjižničarke osnovnih šol brežiške občine, ki imajo z izbrano populacijo otrok več stikov. Za vstopnico na nočno dogajanje morajo prebrati vsaj eno Andersenovo pravljico in v knjižnici oddati kratek zapis o prebranem, ki vsebuje naslov pravljice, navedene literarne like, predstavljen zaplet dogajanja in konec pravljice. Zapisi morajo obsegati vsaj petnajst povedi. Z zbiranjem izdelkov v knjižnici in po e-pošti začnemo vsaj dva meseca pred pričetkom izvajanja dogodka. Izmed vseh tistih, ki oddajo svoje zapise, za udeležbo na dogodku izberemo šestnajst otrok z največ oddanimi pisnimi izdelki o prebranih različnih Andersenovih pravljicah. Knjižničarke na mladinskem oddelku opažamo, da se v marcu in dneh okoli 2. aprila poveča zanimanje za branje Andersenovih pravljic in s tem izposoja njegovih knjig.

Noč z Andersenom 2019 smo v Knjižnici Brežice pričeli z medsebojnim spoznavanjem, pri čemer smo poleg svojih lastnostih predstavili še knjigo, ki jo priporočamo v branje. Knjižničarke smo prebrale pravljico Svinjski pastir in sledil je pogovor o Andersenu. Predstavile smo ga kot svetovno znanega pisatelja in se ustavili ob pojmu ,svetovno znan'. Vsebinsko pravljice Svinjski pastir smo povezali še z besedama naravno in umetno in zanju iskali pomene. Razmišljali smo, ali lahko sami izdelamo kaj, kar je sicer mogoče kupiti; ali potrebujemo več časa in znanja za izdelavo nečesa ali za nakup. Nočno dogajanje smo navezali na vsebino ene izbrane pravljice, zato smo se pogovorili tudi o temeljnih značilnostih pravljicnih besedil. Obogateni s pridobljenimi informacijami so otroci v skupinah ob slikanicah brez besedila sestavljali svojo pravljico. Sledila je predstavitev pisnih izdelkov. Po večerji smo v delavnicah kuhali, aranžirali cvet vrtnice, pripravili pogrinjek in se poizkusili v balinanju; otroci so imeli priložnost narediti izdelke sami, s čimer smo temo ,naravno in umetno' iz pogovora prenesli v prakso. Balinanje je zahtevalo od udeležencev najprej postavitev prostora v knjižnici, med dejavnostjo pa smo

se malo razgibali. Pred spanjem smo dogajanje zaključili z iskanjem skritega zaklada med knjižnimi policami in s poslušanjem branih pravljic.

V nadaljevanju so predstavljene aktivnosti, ki smo jih pripravili za udeležence, in didaktične metode, ki smo jih pri tem uporabili, da smo dosegli zastavljene cilje.

3.1 KDO JE SVETOVNO ZNAN

Andersen je svetovno znana oseba, kar SSKJ razlaga kot osebo, ki je znana po vsem svetu oz. po vsej Zemlji. Skupaj z udeleženci smo razmišljali, ali poznamo še koga, za katerega bi veljala ta lastnost. Vprašali smo se, kaj vse ljudem prinaša svetovno slavo in ali so širom po svetu znani le ljudje ali še kaj drugega. Povedali smo, da o nekaterih znanih osebah piše v knjigah, ki se nahajajo v naši knjižnici.

V nadaljevanju smo izbor omejili na domoznanske osebe – osebe, povezane z domačo občino, kjer smo se spomnili jezikoslovca Jožeta Toporišiča, slovaropisca Maksa Pleteršnika, športnikov Gorazda Škofa, Primoža Kozmusa, veleposlanika in pisatelja Milana Jazbeca idr. Svetovno znana je lahko tudi kulturna in naravna dediščina, npr. kurenti, Viteška dvorana brežiškega gradu, Triglavsko jezero. Omenili smo tudi, da lahko postane svetovno znan vsak, ki je v nečem res dober. Poiskali smo gradivo, ki vsebuje podatke o svetovno znanih slovenskih osebah. Skupaj

KODIRANO

6. ROKOMETŠ, KI PRIHAJA IZ OBČINE BREŽICE.
7. IMITATOR, KI PRIHAJA IZ OBČINE BREŽICE.
10. NARPOVEDOVALEC, KI PRIHAJA IZ OBČINE BREŽICE.
11. PISEK PRAVLJIC, PO KATEREM SE IMENUJE POSREDA NOČ.
12. JEZIKOSLOVEC, KI JE BIL ROJEN V OBČINI BREŽICE.

NAVPIČNO

1. SLOVENSKI HOKEJIST.
2. VELIKA POSLUKANA SOBA V NAŠEM BREŽIŠKEM GRADU.
3. SLOVENSKA NAJBOLJA SMUČARKA.
4. NAŠ NAJVEČJI PEŠNIK.
5. PISEK SLOVENSKO-NEMŠKEGA SLOVARJA, ROJEN V BREŽIŠKI OBČINI.
6. PISEK PRVIH SLOVENSKIH KNJIG – ABECEDNIKA IN KATEKIZMA.
9. SLOVENSKI KOŠARKAR, PO KATEREM JE NARISANA PRAVLJICA O ZNAJU.

Slika 2: Križanka o svetovno znanih

smo oblikovali razstavo knjižničnega gradiva na temo svetovno znani.

Preden smo knjigo postavili na razstavo, smo pregledali njeno vsebino in spoznali nekaj osnovnih podatkov o predstavljeni osebi. Pridobljene informacije ob gradivu so nam bile v pomoč pri reševanju križanke Svetovno znani, ki je vsebovala gesla omenjenih oseb in kraja.

Slika 1: Razstava gradiva na temo svetovno znani

3.2 SPOZNAVANJE SLIKANICE SVINJSKI PASTIR

Andersenova pravljica Svinjski pastir je bila v slovenščino prevedena leta 1923, ko jo je za slovenske bralce priredila Ljudmila Prunk-Utva (Karlin 1924, str. 188–189). Prva dva odstavka te pravljice je že leta 1859 prevedel Fran Levstik, jo priredil in uporabil kot kritiko Jovana Vesela-Koseskega ter naslovil Svinjar (Slodnjak 1954, str. 552).

Nekateri udeleženci so slikanico Svinjski pastir že poznali, drugi ne, zato jo je knjižničarka glasno prebrala, brez kazanja knjižnih ilustracij. Po kratkem premoru smo se pogovorili o zgodbi, literarnih likih in njihovih karakternih značilnostih, književnem prostoru in času, zgradbi, pripovedovalcu, snovi, temi in najpomembnejših motivih. Sledilo je ponovno glasno branje knjižničarke, med katerim je pokazala ilustracije v knjigi. Izmed vseh prevodov, ki jih imamo v knjižnici, smo izbrali izdajo s slovensko ilustratorko Marijo Lucijo Stupica.

Ob prvem branju je večina le poslušala, tisti, ki so delo že poznali, so občasno med branjem želeli kaj povedati in tudi na koncu so bolj aktivno sodelovali v debatnem delu. Pri drugem branju so jih pritegnile ilustracije, ki smo jih sproti odkrivali in tako dograjevali zgodbo. Izkazalo se je, da rek: »Več glav več ve« drži, saj je pri večini ilustracij vsak najprej opazil kaj drugega. Med branjem besedila in kazanjem ilustracij smo udeležence noči želeli seznaniti, da niso pomembne le zgodbe v besedi, pač pa tudi v sliki.

Po končanem branju so si ogledali še ostale izdaje slikanic z izbrano pravljico in opazili, da so med njimi velike razlike. Knjižničarke smo jih opozorile, naj vsebino, vsaj ilustracije, primerjajo med seboj. V tem delu dogajanja smo jih želele opozoriti na celostno branje slikanic (Haramija, Batič 2013). Zanimalo nas je še, katero izmed slikanic bi si izbrali za izposajo. Največ bi si jih izposodilo slikanico najmanjšega formata in z velikimi tiskanimi črkami, najmanj pa knjigo, ki je precej poškodovana, a smo jo ta večer uporabljali za primerjavo vseh izdaj. Izkazalo se je, da otroci gradivo za branje velikokrat izbirajo glede na zunanji videz, dolžino, velikost tiska

ter število ilustracij. Besedilo se jim največkrat sprva ne zdi pomembno. Takšno izbiranje pa ne prinese vedno želene vsebine, kar pri otrocih zmanjšuje navdušenje za branje. Ob poškodovani knjigi smo ponovili tudi pravila rokovanja s knjižnim gradivom.

3.3 SESTAVLJANJE SVOJE PRAVLJICE

»Za svetovno literaturo in za naše današnje zanimanje je Andersen važen kot pisec pravljič,« je zapisal Vidmar (1967, str. 239). Da bi udeleženci bolje spoznali značilnosti pravljice, so dobili nalogo, da po danih navodilih sestavijo lastno pravljico.

»Pravljica je kratka zgodba, sestavljena v verzih ali prozi« (Kos 2001, str. 168). Njena posebnost je »neverjetnost, čudežnost, nestvarnost likov in dogodkov, vendar pomešanih s stvarnostjo, ki je verjetna, to pa tako, da oboje ni lokalizirano v konkreten zgodovinski čas in prostor.« V pravljičah so splošni tudi junaki (Kos 2001, str. 168). Dragica Haramija navaja klasično avtorsko pravljico kot del kratke fantastične proze. »Za klasični pravljični vzorec je značilen zgled Andersen s svojimi pravljičami, ki se naslanjajo na ljudsko izročilo in mit« (Haramija 2012, str. 9, 18).

Z udeleženci smo prebrali poglavje Malo teorije – za še več domišljije v knjigi *Modrost pravljične školjke: izbor svetovnih pravljič* (Haramija 2015, str. 179–185) in spoznali ali le ponovili najpomembnejše značilnosti pravljič. Starost udeležencev je bila pri tem pomemben pokazatelj razlik v poznavanju izbrane književne vrste, saj so se starejši udeleženci o tem že učili v šoli. Vsaka skupina je nato izžrebala svojo barvo, kar jim je določilo naslov slikanice brez besedila, po kateri so pisali svojo pravljico. Pri tej nalogi je vsaka skupina prejela eno knjigo avtorice Ro-traut Susanne Berner (naslovi: *Pomladni živžav*, *Poletni živžav*, *Jesenski živžav* in *Zimski živžav*) in v škatli pet listkov z navedenimi značilnostmi pravljič. Avtorica in ilustratorka navedenih knjig je v njih predstavila dogajanje ob spremembah letnih časov in na različnih krajih (na vrtu, na kmetiji, v mestu ...), ob različnem vremenu in dejavnostih. Bralec ob opazovanju ilustracij lahko pripoveduje, kaj se dogaja. Pravljica naj bi tako vsebovala: (1) tipičen začetek, zaplet

Prva dva odstavka te pravljice je že leta 1859 prevedel Fran Levstik, jo priredil in uporabil kot kritiko Jovana Vesela-Koseskega ter naslovil Svinjar.

Za klasični pravljični vzorec je značilen zgled Andersen s svojimi pravljičami, ki se naslanjajo na ljudsko izročilo in mit.

z odhodom junaka od doma in srečen konec; (2) tretjeosebne pripovedovalca, zgodba se ponovi trikrat in zgodi se preobrazba; (3) književni čas je preteklost, nastopajo ljudje brez osebnih imen (poimenovani po poklicu, družbenem položaju, lastnosti idr.), pravljčna bitja z nadnaravnimi lastnostmi, poosebljene živali, predmeti in pravljčna števila; (4) prepoved, zapoved ali prerokba in (5) čudež (Haramija 2015, str. 179–185). Za sestavljanje vsebine so vsi imeli na voljo enako časa. Ustvarjanje pravljice je vsem skupinam povzročalo težave, domišljija kar ni zaživela. Prejetih navodil pri pisanju skoraj niso upoštevali, sledili so le ilustracijam v knjigi. Pri tem so si izbrali različne like v zgodbi in jim sledili. Kljub opozorilom, naj upoštevajo književni čas, če ga najdejo v ilustraciji, in menjavanje krajev dogajanja, teh podatkov v izdelke niso vključili.

Z opazovanjem vseh skupin otrok med ustvarjanjem v knjižnici smo zasledili, da so se člani kar hitro vklopili v skupinsko dinamiko in jim ta ni predstavljala težav. Največ težav jim je predstavljalo upoštevanje danih navodil in predloženega gradiva. Knjižne ilustracije so pri zapisovanju upoštevali, zapisanih značilnosti pravljice pa ne. V končnih izdelkih je opaziti le tiste značilnosti, ki so si jih zapomnili iz predstavitve pred pričetkom skupinskega dela. Po koncu ustvarjanja je vsaka skupina svojo zgodbo predstavila.

3.4 DELAVNICE: RAZLIKE MED NARAVNIM IN UMETNIM

V pogovoru smo se ustavili ob dveh pridevniki: naravno in umetno, saj se v pravljici pogosto pojavljata. V SSKJ smo iskali pomen obeh izrazov. Med razlagami zasledimo, da je naravno tisto, kar je iz narave, ali pa je takšno, kot je, ne da človek karkoli spreminja (SSKJ 2014 a, str. 885). Umetno nastane kot rezultat človekovega dela in ne narave same (SSKJ 2014 b, str. 819).

Udeležencem noči smo postavili vprašanja: katere naravne izdelke uporabljajo; kje dobimo umetne proizvode; kdo izdeluje naravne izdelke in ali poznajo koga; kje jih je mogoče kupiti; ali imamo v Brežicah tržnico; ali lahko v naravi dobimo vse sadje in zelenjavo, kadarkoli želimo; kdo pripravlja doma zajtrk; ste se že poizkusili

v pripravi namazov za na kruh. Iz vsakdanjega življenja smo se skušali spomniti, kaj vse uporabljamo naravnega in kaj ni takšno, pa bi lahko bilo. Opažamo, da otroci kar veliko vedo o tej tematiki. Poznajo veliko naravnih in umetnih izdelkov. Ni pa bilo med njimi, z izjemo enega fanta, izražene želje, da bi se doma potrudili narediti kaj sami. Pogovarjali smo se, kje dobimo naravne in kje umetne stvari ter za katere navadno potrebujemo več časa. Velika večina bi to, kar v nekem trenutku potrebujejo, poiskala v trgovinah, malo jih pozna tržnice, še manj pa jih doma izdeluje kakšne izdelke.

Sledile so delavnice, kjer so se poizkusili v aranžiranju cveta vrtnice in pripravi pogrinjka za skupni zajtrk. Otroci so v večini pot do aranžiranega cveta poznali in povezali le z obiskom cvetličarne, po končani delavnici pa so imeli lastne male šopke. Osnovnošolskim otrokom je izziv predstavljala tudi priprava pogrinjka za mizo.

Otroci so povedali, da zelo redko sodelujejo pri pripravi hrane. V kulinarični delavnici so pripravili namaze za zajtrk, za kar so pred tem menili, da jih je mogoče dobiti le v trgovini. Uporabljali so naravne sestavine in s skupnim delom pripravili okusno hrano.

V času delavnic so imeli možnost, da so pregledali tudi knjižno gradivo, ki se je povezovalo z vsebino delavnic. Udeleženci so brskali po knjižničnem gradivu glede na lastne interese in želje. Ob tem so se preizkusili tudi v iskanju po gradivu, svoja opažanja pa delili z ostalimi člani skupine.

4 UPORABLJENE DIDAKTIČNE METODE DELA

Program Noči z Andersenom je temeljil na različnih metodah dela. Predstavitve udeležencev nočnega dogajanja je potekala kot frontalna individualna oblika, saj je vsak udeleženec najprej povedal nekaj o sebi in o katerikoli prebrani knjigi, ki jo priporoča v branje.

Z glasnim branjem knjižničarke so udeleženci spoznali vsebino besedila pravljice Svinjski pastir, saj smo jim želeli podati nespremenjeno vsebino pravljice. Bralec je vezan na »tiskane besede, stavke in odstavke« (Kobe 1972, str. 46).

Slikanice so sestavljene iz dveh kodov sporočanja – jezikovnega in vizualnega.

Pri tem nas
zanima, kaj povedo
ilustracije, kaj pove
besedilo in kaj je
sporočilo, ki ga
dobimo, ko združimo
informacije iz obeh
kodov sporočanja.

Knjižničarji naj bi bili profesionalni bralci, ki glasno berejo otrokom. »Profesionalni bralec/-ka se mora na branje ustrezno pripraviti zato, da otroku omogoči doživljanje, sprejemanje, razumevanje besedila in odzivanje nanj (interpretativno branje)« (Haramija 2017, str. 3). Pred izvajanjem smo slikanico natančno prebrali, upoštevali smo jezikovni in likovni kod sporočanja. Slikanice so sestavljene iz dveh kodov sporočanja – jezikovnega in vizualnega, zato smo po prvem branju in kratkem premoru besedilo ponovno glasno prebrali, tokrat s hkratnim ogledom ilustracij slikanice. Za ta del branja smo se še posebej pripravili z ogledom ilustracij ter preučitvijo njihovega vpliva na vsebino pravljice. Pri tem smo upoštevali vprašanja avtoric, ki pravita: »Pri tem nas zanima, kaj povedo ilustracije, kaj pove besedilo in kaj je sporočilo, ki ga dobimo, ko združimo informacije iz obeh kodov sporočanja« (Batič, Haramija 2017, str. 34). Uredili smo tudi prostor, namenjen temu delu noči, da ni bilo motečega hrupa, udeleženci pa so se lahko udobno namestili v spalne vreče. Med branjem nismo postavljali dodatnih vprašanj za poslušalce. Pogovor je sledil šele drugemu branju, ko smo ob ogledu ilustracij obnovili vsebino, označili literarne like, predstavljeno okolje in čas dogajanja, kot ga podajajo ilustracije. Uporabili smo metodo opazovanja in razgovora.

Med izvajanjem aktivnosti za spoznavanje svetovno znanih oseb, razlik med naravnim in umetnim, značilnosti pravljice in v delavnicah smo uporabili metodo večsmernega in skupinskega razgovora (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 363), kjer je potekala dvosmerna komunikacija, saj smo imeli vsi udeleženci neposredno dejavno vlogo in smo lahko vplivali na potek pogovora. V literaturi beremo, da »[m]ed razgovorom učenci snov spoznavajo, jo poglobljajo, sistematizirajo, razširjajo, jo prenašajo v nove situacije in na nove primere« (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 356). Slednje velja tudi za izpeljavo Noči z Andersenom, saj so otroci informacije iz pogovora nadgradili z iskanjem gradiva in s postavitvijo razstave. Knjižničarke smo razgovor usmerjale s postavljanjem vprašanj. Del, kjer smo spoznavali gradivo o znanih osebah in oblikovali lastno pravljico,

je potekal tudi z metodo uporabe besedila, saj smo podatke iskali v knjigah, udeleženci pa so v skupinah ob danih informacijah in gradivu oblikovali lastno besedilo (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 364). Z dogajanjem smo spodbujali njihovo lastno miselno aktivnost in jih navajali na samostojno rabo različnih besedil in gradiv.

Delo v delavnicah je potekalo kot skupinska dinamika, kjer je bila možnost za sproščen pogovor in razgovor o dogajanju, katerega je usmerjala knjižničarka z vprašanji in dejavnostmi. Voditelji delavnic smo v začetku z metodo demonstracije (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 373) članom vsake skupine neposredno pokazali, kaj želimo, da naredijo in se naučijo.

Za učinkovit prenos znanja je potrebno predhodno načrtovanje, dobra priprava in vključevanje znanja v vse faze, kjer je to mogoče. Za izvedbo je potrebno pripraviti situacije, gradivo, načrt delovnega procesa, zagotoviti delovne pogoje in sredstva (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik 2003, str. 398). Knjižničarke smo se pri izbiri metod dela odločale glede na cilje, ki smo si jih zastavile. Dogajanje smo oblikovale v želji, da bi udeleženci spoznali nove vsebine in da bi bili pri tem aktivni, predvsem pa smo si zastavile cilj, da bi knjigo videli kot sredstvo za doseganje znanja in kakovostno preživljanje prostega časa.

SKLEP

Zaposleni v slovenskih splošnih knjižnicah želimo z raznolikimi dejavnostmi in programi v svojem lokalnem okolju narediti knjižnice prepoznane kot možnost za kakovostno preživljanje prostega časa vseh generacij. Na otroških/mladinskih oddelkih želimo ob tem najmlajšim uporabnikom knjižnice približati svet knjig in branje. Želimo si, da bi knjižnico videli kot pomemben prostor njihovega druženja, knjigo pa bi ob sebi imeli v vsakem delu dneva, meseca in leta.

Z namenom ponuditi mladim bralcem posebno doživetje v knjižnici smo se knjižničarke v Knjižnici Brežice pred petimi leti odločile priključiti programu Noč z Andersenom. Od

Profesionalni
bralec/-ka se
mora na branje
ustrezno pripraviti
zato, da otroku
omogoči doživljanje,
sprejemanje,
razumevanje
besedila in
odzivanje nanj
(interpretativno
branje).

Otroci so pokazali
interes za vsebino,
z veseljem so
sodelovali v
delavnicah, v
pogovoru in pri
iskanju gradiva.
Najmanj navdušenja
so pokazali pri
sestavljanju zgodbe.

tedaj vsako leto oblikujemo drugačen program, leta 2019 smo v ospredje dogajanja postavili pravljico Svinjski pastir in njenega avtorja Hansa Christiana Andersena. Ob odkrivanju vsebine izbrane pravljice in slikanic, ki so izšle v Sloveniji, smo se zaustavili ob pomenu »biti svetovno znan«, »umetno in naravno« ter »pravljica«. Z različnimi dejavnostmi smo otroke seznanili z iskanjem gradiva v knjižnici in s pravili obnašanja ter rokovanja s knjižničnim gradivom.

Izvedbo Noči z Andersenom smo povezali z druženjem, kjer je vsak udeleženec lahko prispeval svoj delček in si širil obzorje znanja. Za izvajalce je bil dober pokazatelj uspešnosti zastavljenih aktivnosti odziv udeležencev med dogajanjem. Otroci so pokazali interes za

vsebino, z veseljem so sodelovali v delavnicah, v pogovoru in pri iskanju gradiva. Najmanj navdušenja so pokazali pri sestavljanju zgodbe. Mnogim pisanje ni predstavljalo izziva, večina pa bi se temu delu najraje izognila. Spraševali so, če je obvezno in ali lahko počnejo kaj drugega. Morda je bil ta del slabše sprejet tudi zato, ker je bilo treba upoštevati pravila. Upoštevati pa je potrebno, da so bili udeleženci že utrujeni od dneva, saj je bilo že pozno zvečer, ko so pričeli s pisanjem.

Knjižničarke že snujemo nove načrte, kako otroke za eno noč popeljati v svet Andersenovih pravljic ter jim ob tem vsaj malo približati branje. Spodbude k branju uspevajo vsaj pri tistih, ki se trudijo pridobiti mesto na letošnji Noči z Andersenom. ●

Viri in literatura

- Batič, J. in Haramija, D. (2017). Slikanica kot posebna oblika knjige. V: D. Haramija (ur.), *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*, (str. 31–37). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M. in Strmčnik, F. (2003). *Didaktika: monografija*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Haramija, D. (2012). *Nagrajene pisave: opusi po letu 1991 nagrajenih slovenskih mladinskih pripovednikov*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Haramija, D. in Batič, J. (2013). *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Haramija, D. (2015). Malo teorije – za še več domišljije. V: D. Haramija (ur.), *Modrost pravljicne školjke: izbor svetovnih pravljic*, (str. 179–185). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Haramija, D. (2017). Uvod. V: D. Haramija (ur.), *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*, (str. 1–5). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- IBBY. (2019). International Children's Book Day. Pridobljeno 2. aprila 2019 s spletne strani: <http://www.ibby.org/index.php?id=269>.
- Karlin, P. (1924). Andersenove pripovedke za slovensko mladino; Priredila Utva = L. Prunk. V Ljubljanski zvon, letnik 44, št. 3, (str. 188–189). Pridobljeno 20. januarja 2019 s spletne strani: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-4Z3S4T4J/bc1ddd79-b31a-47e1-90df-2037c79d89c3/PDF>.
- Kobe, M. (1972). Ura pravljic. V: M. Kobe (ur.), *Ura pravljic*, (str. 33–59). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kos, J. (2001). *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS.
- Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. (2018). Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028). Pridobljeno 9. januarja 2019 s spletne strani https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/DEDISCINA/NSKD/Drugi-dokumenti-in-gradiva/f296b564a7/NSKD_PriporocilaSplKnjiz2018-2028.pdf.
- Noc s Andersenem 2019 / Night with Andersen 2019 (.doc). (2019). Noc s Andersenem. Pridobljeno 14. maja 2019 s spletne strani: <http://www.nocsanderse-nem.cz/ke-stazeni.html>.
- Slodnjak, A. (1954). Opombe. V: *Zbrano delo 4. knjiga*, (str. 479–565). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Knj. 1: A–Pa*. (2014 a). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Knj. 2: Pe–Ž*. (2014 b). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Vidmar, J. (1967). Hans Christian Andersen. V: *Andersenove pravljice*, (str. 239–246). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Vilar, P. (2017). *Proaktivna splošna knjižnica za bralno pismenost in bralno kulturo*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Zakon o knjižničarstvu. (2017). Pridobljeno 28. maja 2019 s spletne strani <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2442>.

ANDREJA DVORNIK, prof., doktorska študentka

Naslov: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Koroška cesta 160, 2000 Maribor

E-naslov: andreja.dvornik@gmail.com